

Paminėjome Baltijos kelio metines

Rugpjūčio 23-iąją Lietuva, Latvija ir Estija paminėjo 26-ąsias Baltijos kelio metines. Visose Baltijos valstybėse prisimintas stalininės Sovietų sąjungos ir nacistinės Vokietijos užsienio reikalų ministrų V. Molotovo ir J. Ribentropo pasirašytas paktas ir jo padariniai.

LPKTS Kauno filialo nariai taip pat paminėjo šią dieną. Šv. Mišias Kauno Šv. Mykolo Arkangelo (Igulos) bažnyčioje aukojo karo kapelionas Tomas Karklys. Po Mišių visi susirinko Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje.

„Prieš 26 metus nuo Gedimino pilies bokšto Vilniuje, pro „Laisvės“ paminklą Rygoje iki Talino bokštų nusitęsė gyva žmonių grandinė, susikabinusi ne tik rankomis, bet ir širdimis. Tada trys Baltijos tautos aiškiai pareiškė, kad sieks laisvės“, – sveikindamas susirinkusiuosius į minėjimą kalbėjo Kauno savivaldybės vicemeraras Simonas Kairys.

Minėjimo dalyvių rankose plevėsavo ir Ukrainos vėliava. „Tada, stodami į Baltijos kelią, Lietuvos, Latvijos ir Estijos žmonės prisiminė savo tapatybę ir jiems svarbias vertybes.

Šiandien dėl tų pačių vertybių kovoja Ukrainos žmonės,“ – sakė Lietuvos Sąjūdžio Kauno skyriaus pirmininkas Raimundas Kaminskas. Minėjimo dalyviams koncertavo muzikos ansamblis „Ainiai“.

Buęs 1951-ųjų Tomsko srities tremtinys Jonas Vytautas Koklevičius į minėjimą atsinešė plakatą su užrašu: „Baltijos kelias. Molotovo–Ribentropo gėdingo pakto grandinė 1939.08.23–1989. 08.23“, ir plieno grandinę ant rankų. Jis paaiškino, kad su šiuo plakatu ir grandine 1989 metais jis stovėjo Baltijos kelyje, rodė išsaugotas nuotraukas.

Minėjimo pabaigoje susirinkusieji susikibė rankomis, atkartodami gyvą Baltijos kelio grandinę. Savo eiles skaitė Irena Jacevičienė.

Renginį vedė, nuostabas eiles skaitė mūsų mylimas ir gerbiamas Kauno savivaldybės Kultūros skyriaus vyr. specialistas Vilius Kaminskas. Dalyvavo LR Seimo nariai prof. Arimantas Dumčius ir Rytas Kupčinskas.

Jūratė ANTULEVIČIENĖ,
LPKTS Kauno filialo
valdybos narė
Jono Sakelio nuotr.

Kad laike nepasiklystume

Netikite stebuklu? Didžiųjų troškimų išsipildymu? Mano mamos didi svajonė tikrove tapo po jos mirties praėjus dviem dešimtmečiams.

Tarp Luokės ir Vieksnalių, Traulėnuose prie vieškelio, skiriančio šį kaimą nuo gretimio Barvydžių kaimo, kur pasuka keliukas į senelių, vėliau – mūsų šeimos sodybą, mano senelis, mamos tėvas, tarpukarį pastatė koplytėlę. Kai „babos“ trobelikėje įsikūrėme grįžę iš Sibiro, su mama vis tvarkydavome į Amžinybę iškeliausių mano senelių koplytėlę, ją puošdavome darželio gėlėmis. Bet vieną rytą skubėdama Vieksnalių aštuonmetėn nepatikėjau reginiu – mūsų brangintos koplytėlės nebebuvo, pakelėje, ties buvusiu tėvelio tėviške, išnykęs ir medinis kryžius. Kai sugrįžau namo, mama be perstojo raudėjo. Mūsiškė koplytėlė ir kryžius naktį nupjauti sulig žeme – ir ne tik ši-

tie... Šnekėjo – okupanto pakalikai pasistengė. Mama vis užsimindavo, kad būtinai reikėtų atstatyti koplytėlę, tačiau sovietmetį tai buvo nereali svajonė.

Ogi nuo šiųmečio rugpjūčio koplytėlė vėlei stovi. Ar iš Anapus, mama, ją regi?..

Koplytėlės pastatymu pasirūpino iš Vieksnalių kaimo kilęs Stanislovas Bidva – mat šią vasarą sukako 70 metų, kai jį, dvylikametį, su motina, dviem seserimis ir trimis broliukais išvežė į tremtį. Pasak Stanislovo, mama ir jos maži vaikeliai, apsiginklavusių karavių saugomi, šalikelėje turėjo laukti sunkveži-

mio, kuris nuveš juos į Telšių traukinių stotį. Šiandienos lietuviui nesuvokiama, kad penkias laukimo valandas Stasiukas šalia regėjo Virmauskų, mano senelių, koplytėlę, kuri joms mažoje širdelėje įstrigo visam gyvenimui.

(keliamą į 8 psl.)

Derlius

Noksta obuoliai. Karščiu alsuoja žemė. Rugpjūtis. Pjūties metas, derliaus nuėmimo metas, tik ne visada džiaugėmės artėjančio rudens branda.

1939-ieji. Stalinas ir Hitleris, Molotovas ir Ribentropas ruošė pjūtį – slapta galando dalgius, aštrino peilius taikioms tautoms žudyti. Pamatė juos, jutome ašmenis 1940-aisiais, 1941-aisiais ir eilę kitų ilgų metų. Žinome, prisimename ašarų ir kraujo klanus. Tik ar visi? Žmonių atmintis trumpa, ypač nemačiusių ir nejutusių skaudžių praeities smūgių, nuo kurių tebeskauda kūnų ir dvasia.

Minime įvykius prieš 73 metus. Daugiau trys ketvirčiai amžiaus praėjo. Ar bevarta minėti? Verta ir reikia! Nebūtį išėjo Stalinas ir Hitleris, bet atsirado Putinas ir į jį panašūs. Kitos pavardės, bet veiksmas tie patys – neauginto derliaus pjūtis, pirmtakų nepasiekto tikslo siekis. Tad kaip neminėti, kaip nesistengti išsaugoti giedrą rytojų vaikams ir vaikaičiams, vaikiškai nenorintiems tikėti blogio grėsme. Mes žinome ir privalome savo likimų aidu, atmintimi ir patirtimi skambinti lyg varpais: „Brangieji, būkite budrūs, klausykite mūsų Laisvės varpo šauksmo: „Skambink per amžius vaikams Lietuvos, kad

Laisvės nevertas, kas negina jos“. Tik tada galėsite išvengti naujų stalinų ir hitlerių pjūties.

Ar reikia vardyti nesuskaičiuojamas aukas, sudėtas šiądienos gyvenimui, ir ką gavome už jas: žmogaus teises, vaikų gynybą, socialinę apsaugą ir aibę kitų įstatymų. Tik kokie įstatymai apsaugos mus nuo mūsų pačių, nuo neįveikiamos tvirtovės – kvailumo. Gal pasistenkime gintis protėvių ir tėvų išmintimi, savo sveiku protu.

Kažkas sakė, kad svetima partitė neišmoko, bet juk nereikia pačiam nudegti, kad sužinotum, jog ugnis žeidžia. Tad gerbkime ir įsiklausykime į istorijos palikimą, perduodamą iš kartos į kartą, iš lūpų į lūpas, ir nenumokime ranką į jo pamokas, kaskart skaudžiau besikartojančias.

Mes tikime. Tikime Dievo palaima. Kaip netikėsi, jei pusę amžiaus engiama, nutautinama, nudvasinama tauta sugebėjo pakilti ir visam pasauliui pareikšti: „Aš gyva!“

Minime skaudžias mūsų Tėvynės istorijos dienas. Kiekvieno žmogaus ir tautų gyvenime yra sunkių laikotarpių, bet ne visos randa jėgų pakilti ir garsiai pareikšti: „Žiūrėkite, mes esame vieno kraujo, vienos giminės, ginklu kovojusios už gimtinės laisvę, su

lageriuose vargusiais, tremtyje kentėjusiais sesėmis ir broliais šiandien, 1989-ųjų rugpjūčio 23-iąją, išėjome tiesti Laisvės kelią – Baltijos kelią“.

Daug būtų galima rašyti apie Baltijos kelią, jo organizavimą, pasaulyje negirdėtą dalyvių skaičių ir Baltijos tautų žmonių Laisvės troškimą. Norintieji žinoti skaičius, ras istorijos puslapiuose. Šiandien dėkokime jo dalyviams ir organizatoriams, širdimi ir rankomis nutiesusiems ilgą Laisvės kelią, palikusiems tautos vienybės atminimui daugelį kryžių ir paminklų. Neveltui poetas Justinas Marcinkevičius sakė: „Ten, kur mūsų stovėta, lieka kryžius...“

Darbščios rankos ir šiandien, po 26 metų, tvarko jų aplinką, puošia gėlėmis. Tie kryžiai – mūsų tautos žmonių sunkios kovos už Laisvę relikvijos. Pasiilgstame jaunimo dėmesio ir pagarbos tiems kryžiams, nes negerbiantys jų – nemylės Tėvynės.

Išgyvenome mus pšovusius 1939-ųjų rugpjūtį ir 1989-ųjų rugpjūtį parodėme, kad neįveikė. Nejaugi šio pasaulio stiprieji dar neįsitikino, kad negalima nugalėti Laisvę mylinčios tautos, kad bet kokia naujai ruošiamą pjūtis bus pasmerktas. Laisvė – brangiausias Tėvynės derlius.

Algirdas BLAŽYS

Mirties pavojus nuo Sausio 13-osios iki rugpjūčio 19-osios

Pabaiga.

Pradžia Nr. 31 (1149)

Autonomija. A. Sniečkus uždare 354 lietuviškas mokyklas ir jas pavertė lenkiškomis

Iš seno žinoma, kad priešiškos valstybės siekia palaužti norimų užkariauti kitų valstybių darną, stengiasi jų atskiriems dariniams įteigti centralizmo negatyvą, neva jie savarankiškai geriau tvarkytųsi. Tokių veiksmų ėmėsi sovietų ideologai, taktikai ir propagandininkai, pasitelkę demagogiją, o juos Rusija pritaikė Gruzijoje, Moldovoje, Kryme ir tebetėsia eskalaciją Ukrainoje. Bandyta ir Lietuvą įstumti į panašią padėtį. Atvyko net SSKP CK sekretorius Olegas Šeninas, kuris lankėsi Vilniuje, Jašiūnuose, Šalčinukuose, Eišiškėse. Jis ragino kurti Lenkijos socialistinę respubliką SSRS sudėtyje, kad neskrįstų lietuviškieji separatistai. Gąsdino, kad darbe ir buityje teks kalbėti tik lietuviškai. Nuo 1989 metų rugsėjo 6 dienos okupantui vadovaujant pradėti kurti lenkiški teritoriniai dariniai. Ta banga tęsėsi ir po Nepriklausomybės paskelbimo – ypač aktyvūs buvo SSRS liaudies deputatai Janas Ciechanovičius ir Anicetas Bradavskis. Likimo ironija – pastarasis Lietuvos partizanų būrio vado Petro Bradausko iš Pieriškių kaimo Alytaus rajone sūnus. Kai tėvas žuvo, motina lenkė bėgo nuo NKVD į gimtą, o sūnus išaugo su NKVD idėjomis. Panašus ir sausio bei rugpjūčio įvykių dalyvio generolo A. Naudžiūno likimas. Jo tėvą ir senelį nužudė sribai bei enkavedistai, o jis išaugo vaikų namuose – giminės bijojo globoti.

Minėtas SSRS liaudies deputatas J. Ciechanovičius masalą labai giliai prarijo – ragino kurti Rytų Lenkijos respubliką iš Pietryčių Lietuvos, Vakarų Baltarusijos ir Vakarų Ukrainos žemių. Tokią mintį išsakė ir A. Bradavskis SSRS liaudies deputatų suvažiavime.

Daug patirties ir žinių šiuo klausimu yra sukaupe Lietuvos Nepriklausomybės Atkūrimo Akto signatarai Juozas Dringelis ir Vidmantas Povilionis. Naudojuosi šiomis žiniomis. Jie važinėdavo po Vilnijos kraštą ir gyventojų akivaizdoje demaskuodavo prasimanytojus. Paaiškėjo, kad kitose paminėtose respublikose (dabar valstybėse) nebuvo terpes autonomijoms, juolab socialistinės Lenkijos sukūrimo SSRS sudėtyje, kaip Lietuvoje, nes kitur nebuvo tokių kul-

tūros sąlygų. Vilnijos gyventojai, nesiintegruodami su Lietuva, gyveno uždara gyvenimą. Tai tenkino komunistinę nomenklaturą. Juos ji laikė tartum baudžiauninkais. Tenkino ir A. Sniečkų, kuris skelbėsi internacionalistu, nors buvo rusiškųjų „deržimordų“, kaip juos pavadino jų pačių didysis vadas V. Leninas, iki iškrypimo uolus tarnas. Jo pastangomis tuomet Vilniuje 354 lietuviškos mokyklos buvo pertvarkytos į lenkiškas, nors tenyščiai žmonės, vadinę save „tu-teišais“ (vietiniais) dar prisiminė protėvių kalbą ir noriai leido vaikus į lietuviškas mokyklas. A. Sniečkui atrodė, kad lietuviškų mokyklų gynėjai nesupranta internacionalinės politikos.

1991-ųjų gegužę autonominkai vėl suaktyvėjo. Visų lygių Vilnijos savivaldybių II suvažiavime priimtas Vilniaus lenkų nacionalinio-teritorinio krašto statuso projektas, bet jų pastangos buvo mažai vaisingos. Jau 1991 metų vasario 9 dieną plebiscite už Lietuvą, kaip nepriklausomą demokratinę respubliką, balsavo 53 procentai Šalčininkų ir 57 procentai Vilniaus rajono rinkėjų. Jie pasirinko nepriklausomos Lietuvos kelią.

Ir vėl kraujas

Nors okupantas siautėjo, plėšė, grobė, įvedė naujus karinius dalinius, bet apsiėjo be didesnio kraujo praliejimo. Tik gegužės 11-osios naktį pasienio postą tarp Druskininkų ir Gardino okupanto karinis sunkvežimis apšaudė ir sužeidė vieną darbuotoją. Prieš tris savaites desantininkai, užpuolę Medininkų pasienio kontrolės ir muitinės postą, kraujo nepralėjo, bet 19 dieną nušovė Šalčininkų užkardos Krakūnų posto pasienietį Gintarą Žagunį. Kadangi teritorijos kontroliaimas yra viena valstybingumo išraiškų, postų užpuldinėjimas aktyvėjo. Vien 22-osios naktį Rygos OMON (Otdel miliciji osobovo naznačenija – Ypatingos paskirties milicijos skyrius) užpuolė postą ir sužalojo darbuotojus Akmenės rajone, sudegino Germaniško postą Biržų rajone, Pasvalio Saločių, Zarasų Smėlynės postus, 28-ąją – Lavoriškių postą. Gedulo ir Vilties dieną, birželio 14-ąją, iš naujosiaubė Germaniško ir Saločių postus, po savaitės pastarąjį dar kartą sudegino. Kitą dieną Vilniuje dislokuotas OMON įsiveržė į Vilniaus muitinės namelį oro uoste.

Liepos 31 dieną įvyko iki šiol dorus žmones trikdančios žudynės Medininkų poste.

Nužudyti policininkai Mindaugas Bulavakas, Juozas Janonis, Algimantas Juozakas, Algirdas Kazlauskas, muitininkai Antanas Musteikis, Stanislovas Orlavičius. Sunkiai sužeisti muitininkas Tomas Šernas ir Ričardas Rubavičius, kuris ligoninėje mirė.

Tuo metu M. Gorbačiova, esanti užsienyje, korespondentai paklausė, kodėl vėl žudoma Lietuvoje. „Tai tik pasienio konfliktas,“ – atsainiai atsakė, lyg tai būtų kasdieninė buitė.

Karinis perversmas – pučas Maskvoje. Nusibodo, kad V. Landsbergis vynioja apie pirštą M. Gorbačiova

Prieš kurį laiką per televiziją tuometinis sovietų sausumos kariuomenės vadas, perversmo dalyvis armijos generolas (pagal užimamas pareigas tolygus maršalui) V. Varenikovas pareiškė, kad jiems nusibodo, kad Vytautas Landsbergis apie pirštą vynioja Michailą Gorbačiova. Po Sausio įvykių generolas A. Naudžiūnas taip pat apie M. Gorbačiova pasakė: „Kad jam falas ant kaktos išaugtų“... Tiesa, panaudojo liaudiškesnį žodį – tokį, kaip vienas asmuo atsakė į policininko klausimą: „Ką kelnėse turi“, – ir atsidūrė teisme.

Tad išlaukus, kaip perversmininkams atrodė, tinkamo momento, pučas prasidėjo rugpjūčio 19-osios naktį. Tuo metu buvau Druskinukuose. Ryte užėjau į „Lietuvos“ viešbutį, kuriame žinojau esant AT deputatą Kęstutį Glavecką. Neradau. Parašiau raštelį, kad išvykstu į AT. Atvykęs pamčiau jį jau čia esantį. V. Landsbergis pranešė, kad jam skambino sovietų įgulos vadas ir pasakė, jog šį kartą bus veikiamas tiesiogiai, be „trečiųjų“. Jais, kaip žinome, buvo „Jedinstvo“, „SSRS piliečių komitetas“ ar „Nacionalinis gelbėjimo komitetas“, „Valstybinis ypatingosios padėties

komitetas“. Buvo pasakyta, kad su koviniais daliniais bus elgiamasi kaip karo metu, todėl per 30 AT deputatų nutarė tapti kariais savanoriais ir davė kario priesaiką. Tuo parodė, kad pasiryžę ginti Tėvynę visais būdais. Aš buvau tarp jų. Kai kurie AT deputatai jau buvo prisiekę Sausio 13-ąją.

Karinis perversmas prasidėjo pagal karinės taktikos taisykles. Okupantas užgrobė Kauno radijo ir televizijos redakciją, respublikinę telefono stotį, Sitkūnų radijo stotį, šarvuočiais blokavo visus tiltus ir pagrindinius kelius Kaune, pulkininkas I. Černychas pasiskelbė ypatingosios padėties komendantu Klaipėdoje, buvo nutraukta Lietuvos muitinės postų veikla.

Nepaisydama sudėtingos situacijos LR AT priėmė ir paskelbė pareiškimą, kuriame išreiškė solidarumą Rusijai, jos AT ir Prezidentui Borisui Jelcinui.

Pasiūliau AT deputatams naktį nenakvoti vienoje vietoje, kad mus suėmę perversmininkai nepadarytų jiems norimo, bet prieš mūsų valią, pareiškimo mūsų visų darbu, kaip padarė 1968 metais Čekoslovakijoje. Pritarta. Išsiskirstėme pranešę apie savo koordinatas. Bronislovas Genzelis pasakė, kad esant kritinei situacijai galiu su juo palaikyti ryšį per padėjėją, buvusį politinį kalinį. Vladimiras Beriozovas mane ramino, kad perversmas nepavyks, nes jų pasirinktas vadas Jenajevas yra per daug silpnas. Iš tiesų, mačiusieji jo pareiškimą per televiziją pastebėjo rankų drebėjimą.

Antrąją perversmo dieną okupacinės kariuomenės agresyvumas didėjo. Karo komendantaspulkininkas G. Belousovas perdavė AT generolo V. Očialovo reikalavimą nuginkluoti KAD, SKAT, Šaulių sąjungą ir kitas organizacijas, apsupdami AT keliomis dešimtėmis šarvuočių gąsdino 20 minučių.

Tai tarp mūsų sukėlė skirtingus vertinimus. Kai V. Landsbergi pakvietė prie telefono, deputatai Benediktas Vilmantas Rupeika ir Nikolajus Medvedevas aktyviai kvietė skelbti nepaklusnumo akciją. Kategoriskai paprieštaračiau motyvuodamas, kad dėl perversmo kaimyninėje valstybėje niekas neskelbia nepaklusnumo akcijos savai Vyriausybei, kad tuo pripažintume save tos valstybės dalimi ir kad trukdytume savai Vyriausybei, kuri dar veikia, o jos pastatas neužimtas.

– Jau tankai eina, – šuktelėjo B. Rupeika, – bus vėlu.

– Svarbu neiššauti pirma laiko, – atrėmiau kariniu posakiu.

Per tą laiką grįžo V. Landsbergis ir aš pasakiau, kad paminėti deputatai panikuoja. Jis patikslino, kad nepaklusnumą reikia skelbti tuo atveju, jei LR AT ir Vyriausybė nebegalės vykdyti savo pareigų. Tuo visus nuramino ir mes priėmėme nutarimus „Dėl pasirengimo politiniam streikui“ ir „Dėl LR savivaldybių veiklos ypatingomis sąlygomis“.

Naktį okupantas užgrobė televizijos ir radijo stotis Šiauliuose, Panevėžyje, Anykščiuose (Viešintuose) bei Panevėžio telegrafo ir telefono stotį.

Rugpjūčio 21-osios rytą pranešta, kad perversmas žlugo. Gaila, kad gal apgirtusių dėl nuoskaudos karių grupė išvertė į AT rūmų teritoriją ir per incidentą žuvo savanoris Artūras Sakalauskas iš Alytaus. Amžina šlovė jam!

Okupanto Vilniaus įgulos kariai keturiais šarvuočiais iš LKP ant SSKP platformos CK rūmų išvežė Lietuvos laisvės duobkasių M. Burokevičių, J. Jermalavičių, A. Naudžiūną. Dingo ir autonomijų kūrimo demagogai.

Lietuva įžengė į taikų ateities kūrimą.

Povilas VARANAUSKAS, Lietuvos Nepriklausomybės Atkūrimo Akto signataras

Skelbimas

Rugsėjo 12 d. (šeštadienį) kviečiame į žygį „Dainavos apygardos partizanų takais“.

9 val. šv. Mišios Seirijų bažnyčioje.

9.50 val. išvykimas į Bestraigiškės mišką prie bunkerio.

10.20 val. minėjimas Bestraigiškės miške prie bunkerio.

11 val. išvykimas į Liškiavą.

11.40 val. perlaidotų partizanų pagerbimas Liškiavos kapinėse. Apsilankymas Liškiavos bažnyčioje ir vienuolyno aplinkos apžvalga.

12.50 val. išvykimas į Liepiškių kaimą.

13 val. sustojimas prie Juozo Vitkaus-Kazimieraičio paskutinės vadavietės.

Pietų pertrauka (kareiviška košė ir arbata).

14.10 val. išvykimas į Merkinę.

14.40 val. Merkinės Kryžių kalnelio aplankymas.

15.40 val. išvykimas į Perloją.

16 val. žygį užbaigsime aplankydami Perlojos istorines vietas. Dainuos choras „Atmintis“, dalyvaus etnografinis ansamblis, moksleiviai, kaimo muzikantai, Perlojos kaimo jaunimas.

17.30 val. renginio pabaiga.

Ar pateikiamos informacijos pakanka žmonėms?

„Žodis – sidabras, tyliji – auksas“, – sako sena tarta. Tačiau šiandien ji visiškai netinka, kai kalbame apie geopolitinę mūsų šalies ir apskritai apie tarptautinę padėtį. Šiandien tas, kuris kalba, laimi daugiau, nes kalbėjimas tapo galingu ginklu. Netgi naujas terminas atsirado – informacinis karas. Nuo seno esame įpratę, kad karas – tai ginklų žvangėjimas, šūviai ir sprogiimai, žūstantys kariai ir civiliai gyventojai, todėl neretas sunkiai išsivaizduoja, kaip galima kariauti panaudojant informaciją? Juk informacija, mūsų supratimu, yra savaimė pozityvus dalykas. Vis dėlto ne viskas, kas paskelbiama, yra informacija tikraja to žodžio prasme, ypač informacinio karo atveju. Juk negalima vadinti informacija Rusijos sklei-

džiamo melo, neva Malaizijos avialinijų lėktuvą numušė ukrainiečių naikintuvas, nes surinkta pakankamai įrodymų, kad panaudodami iš Rusijos atsigabentą priešlėktuvinę raketinę sistemą šį nusikaltimą padarė rusų separatistai, arba nuolatinius teiginius, kad Ukraina pažeidinėja Minsko susitarimus, nors būtent rusų separatistai neatitraukia visos sunkiosios ginkluotės, kurią naudoja apšaudyti ne tik priešininko pozicijoms, bet ir civiliams objektams. Prieš kurią laiką mūsų šalies vadovybė ėmėsi iniciatyvos, kad Lietuvoje būtų sustabdytos kai kurių Rusijos televizijų laidos, nes jos ne informavo visuomenę, bet skleidė putinizmo propagandą ir melą, iškreipiantį įvykius Ukrainos rytuose. Tačiau draudimas baigėsi ir įsijungė

„NTV MIR“ kanalą vėl gausime melo ir ciniškos propagandos porciją. Blogiausia, kad ne visi mūsų valstybės piliečiai suvokia, jog tai melas ir propaganda! Vieni neturi galimybių semtis informacijos iš kitų šaltinių, nes trukdo kalbos barjeras (moka tik vieną užsienio kalbą – rusų), kiti dar nepagiję nuo sovietmečio nostalgijos ir pasiilgę ryžtingų valdžios veiksmų, kurie išlaisvina nuo savarankiško galvojimo ir sprendimų priėmimo, dar kitiems – tai širdžiai artima ideologija, kurią jie laiko atsvara Vakarų kultūros ydoms. Štai kodėl jie jaučia simpatiją Putino režimo valdomai Rusijai. Nemanykime, kad Rusijos žvalgybininkai nežino apie tokias nuotaikas – jie jas puikiai pažįsta ir stengiasi išnaudoti. Paradoksas, bet tam tikslui

puikiai pasitarnauja įvairios kraštutinės partijos ne tik mūsų šalyje, bet ir visoje Europos Sąjungoje, visuomenės marginalai arba atvirksčiai – plačiai auditorijai gerai žinomi meno ar mokslo žmonės. Nuolat matome, kaip su Putino režimu burkuoja prancūzų ar anglų nacionalistai, prokomunistinio mentaliteto lyderiai. Pavyzdžiui, Graikijoje, Čekijoje, dar nepamiršome ir garsaus prancūzų aktorius Žeraro Depardje (Gérard Depardieu) nuopuolio į Putino glėbį. Ką jau bekalbėti apie Rusijos pramogų pasaulio žvaigždes, kurios plačiai mūsų visuomenės daliai tebėra mielos ir geidžiamos, nes dėl to paties kalbos barjero tėra suprantamos. Nepamirškime ir mūsų nacionalistinių pažiūrų veikėjų – tačiau keista, kad jų pozicijos dažnai

tiesiog sutampa su tuo, kas labai naudinga Kremlui, pavyzdžiui, referendumai dėl žemės ūkio paskirties žemės pardavimo užsieniečiams ar nelemtos atominės elektrinės statybos. Žinoma, šių veikėjų aptariamoms problemoms iš tikrųjų yra svarbios ir aktualios, bet jų sprendimai gali būti arba nadingi, arba labai nenaudingi mūsų valstybei. Bet toli gražu ne visi piliečiai tai supranta.

Žmogaus prigimtis imli – ne veltui sakoma, kad „ką pasėsi, tą ir pjausi“, tad neužtenka pateikti informaciją, bet būtina ją ir paaiškinti. Deja, šito neretai pasigendame iš mūsų valdžios institucijų. Na, o kadangi „šventa vieta tuščia nebūna“, tą spragą tuoj pat pasistengia „užkišti“ putiniška propaganda.

Gintaras MARKEVIČIUS

Kokia Putino režimo populiarumo priežastis?

Kartu su dūmais, sklidančiais nuo deginamų maisto produktų, ėmė skliti ir nuotaikos, kurių Putinas vargu ar tikėjosi – netgi jo aršūs parankiniai propagandininkai suabejojo, ar traukti po traktoriaus ratais sūrius ir žąsis yra protingas žingsnis, galvojant, kad Rusijoje daugybė žmonių vos suduria galą su galu. Dalis analitikų nusprendė, kad toks neprotingas Kremliaus veiksmas baigsis Putino režimo žlugimu arba bent jau koku nors mažiau radikaliu „rūmų perversemu“. Kitų manymu, viskas baigsis pasipiktinimo pareiškimais, ne daugiau. Juk nieko neįsivaizduoja, kad Rusijoje kasmet sudėgama tūkstančiai hektarų miško, pelenais viršta ištisos pamiškių gyvenvietės, kurių gyventojai tikrąja to žodžio prasme lieka pliki ant gryno lauko; tai kodėl kažkam turėtų rūpėti tonos degančios jautienos ar vikšrinų traktorių traukiami sūriai? Ne veltui pastebima, kad paprastų rusų prisitaikymo mechanizmas, leidžiantis pritari absurdiškiausiems valdžios nutarimams, jau balansuoja ant psichologijos ir psichiatrijos ribos... Bet reikia suprasti paprastą rusą – jau kelinti metai akivaizdu, kad pagrindinė Putino propagandininkų, ideologų, politologų ir kitų jo aplinkos „intelektualinio elito“ žmonių funkcija yra ne tik sukurti virtualią, tai yra realiai neegzistuojančią, „realybę“, bet ir pateisinimus visiems valdžios viršūnėlių nelogiškiems sprendimams. Įdomiausia,

kad tokie pateisinimai atsiranda gerokai vėliau, tai yra atgaline data, kai paaiškėja, kad visuomenėje didelio džiaugsmo koks nors Putino veiksmas nesukėlė. Taip nutiko po skandalingo Išvaikinimo įstatymo priėmimo, kuriuo uždrausta užsieniečiams įsivaikinti našlaičius rusiukai: visuomenė pasipiktino, kad našlaičiams atimama galimybė turėti tėvus, o į tai putiniška propaganda atsakė serija filmų, kuriuose meluojama apie siaubingus užsieniečių įvaikintų vaikų likimus...

Geriausiai situaciją suvokia pačių rusų politologai, nepradę sveikos nuovokos ir, žinoma, patekę į Kremliaus nemalonę. Jie aiškina eilinių Rusijos piliečių patiklumą ir nesuvokiamą simpatiją Putino režimui. Prakalbus apie mulkinimo mechanizmą, pastebima, kad ta pati visuomenės mulkinimo schema veikia ir dabar. Deja, negalima teigti, kad dėl visko kalta tik valdžia ir jos propagandininkai. Pasirodo, daugeliu atvejų paklausa viršija pasiūlą. Kai po eilinio valstybės Dūmos ar asmeniškai Putino sprendimo, kuri racionaliai mąstantys žmonės vertina kaip smukimą į dugną, eiliniai piliečiai, logiškai mąstant, turėtų susirūpinti, kaip pakeisti situaciją, tačiau paaiškėja, kad jiems svarbiau už sveiką protą paaiškinimai, kodėl buvo priimtas toks sprendimas... Tenka pripažinti, kad konformizmas yra nesvetimas žmogiškajai prigimčiai ir vienas iš išlikimo būdų – tas pats, beje, galioja ir gyvūnų pasaulyje. Sugebėjimas susi-

taikyti su tuo, ko neįmanoma pakeisti, yra tam tikra savišaugos instinkto transformacija, padedanti žmogui išgyventi nežmoniškais sąlygomis. Tačiau gamta yra numaciusi ir kitokių, ne mažiau svarbių ir efektyvių išlikimo mechanizmus – tai ir laiku pasireiškianti pavojaus nuojauta, leidžianti imtis veiksmų, padedančių išvengti žūties, sveiko proto balsas, paremtas morale ir sąžine, instinktyvus pasipriešinimas, kai pažeidžiamos asmens teisės, racionalus mąstymas ir abejonės, galų gale elementarios ribos tarp normos ir patologijos. Belieka apgailestauti, kad daugelio rusų, paveiktų inercijos ir giluminės baimės prieš negailestingą ir nuspėjamą valdžios mašiną, visi minėti instinktai atrofavo, išskyrus vieną – konformizmą... Klasikinės „vatninkas“ (vadinamasis putinizmo šalininkas, – red. past.) įsitikinęs, kad nieko pakeisti jis negali ir netgi teisės neturi; kova su valstybe jam atrodo kaip šventvagystė; vis dėlto kai kurie vyriausybės nutarimai jį kartais išmuša iš vėžių – rečiau iš moralės pozicijų, dažniau – iš asmeninio komforto zonos. Būtent tokius žmones šis diskomforto pojūtis gąsdina labiau, nei absurdiški valdžios sprendimai, todėl klasikinės „vatninkas“ sutinka su viskuo, kad tik pasilikti tariamoje komforto zonoje, nesvarbu, ar tai iliuzija, ar realybė. Jam netgi melagingi paaiškinimai sugražina tariamą ramybę ir pastovumą ir veikia kaip kompensacija. Totalitari-

nės visuomenės žmogus juose mato vienintelį psichologinio išlikimo garantą pamišusiame pasaulyje. Jam pasidaro nesvarbu, kad tokie paaiškinimai nesiderina su objektyvia realybe, teisės ir moralės normomis ar net peržengia ribą, skiriančią sveiką psichiką nuo šizofrenijos. Štai kodėl Rusijoje visos valdžios analitinės ir nuomonės formavimo struktūros dirba dėl to, kad paaiškintų nesąmoningų valdžios sprendimų „normalumą“ ir „neišvengiamumą“. Kol Rusijos valdžia matys, kad paprastiems piliečiams rūpi paaiškinimai, o ne problemų sprendimai, tol ji bus rami dėl savo ateities – jai niekas negresia. Gaila, bet Vakarų pasaulis, netgi suprastamas būtinybę kovoti su putinizmo propaganda, visgi atsilieka nuo skleidžiamų „paaiškinimų“ poveikio. Jie be reikalo stengiasi įrodyti rusams, kad jų šalyje nėra žodžio ir minties laisvės – bet juk patys rusai tą puikiai žino ir, deja, laiko tai visiškai normaliu dalyku. Kremliaus režimo propagandininkai ir ideologai tuo naudojami, teigdami, kad valstybė turi užimti vadovaujančias pozicijas aiškinant greitai besikeičiančio pasaulio ir visuomenės įvykius ir neleisti tai daryti „ketvirtajai valdžiai“ – žiniasklaidai. Nėgana to, jie teigia, kad žiniasklaida apskritai neturi teisės objektyviai aiškinti įvykių, atvirksčiai – ji privalo sekti ideologiniu kursu, tapti ideologinės mobilizacijos ir propagandos įrankiu. Tokios „žiniasklaidos“ ateitimi rūpinamasi jau dabar – rengiamos

specialios jaunųjų žurnalistų stovyklos, kuriose būsimieji visuomenės „informuotojai“ ruošiami tapti sąmoningais informacinio karo veikėjais. Rezultatai jau yra – jauni žurnalistai rašo straipsnius, kuriuose, atrodytų, visiškai logiškai pagrindžiamas ne tik karas prieš ukrainiečius, bet ir vakarietiško maisto produktų naikinimas. Žinoma, juose net neužsimenama, kodėl ir kas įvedė sankcijas ir „antisankcijas“, nekeliama jokie moraliniai klausimai. Jų uždavinys – „paaiškinti“ ir įrodyti, kad valdžios veiksmai teisingi netgi tuomet, kai naikinami maisto produktai, kurių trūksta nemažai gyventojų daliai. Bet kol nugalė Rusijos visuomenėje išgalėjęs konformizmas, valdančiajam Putino režimui negresia joks „rusiškasis maidanas“. Tačiau vienas rusų opozicionierius rašė, kad Rusijoje yra „antimaidanas“.

Kyla klausimas – ar situacija beviltiška? Putinizmo priešininkai atsako: patologiškas rusų daugumos konformizmas turi vieną silpnąbę – gyvulišką instinktą: tai alkio, šalčio, skausmo ir grėsmės jausmas. Kai jis viršys konformizmo ribą, palaikoma „paaiškinimų“ ir pateisinimų, režimas žlugs, tačiau kol kas beprotiško Putino režimo priimamų sprendimų propagandinių paaiškinimų paklausa tarp gyventojų labai didelė. Tikėkimės, kad maisto produktų naikinimas ją nors šiek tiek sumažins.

Parengė Gintaras MARKEVIČIUS

Sveikiname

80-ojo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname buvusią Irkuto sr. tremtinę, LPKTS Šilutės filialo valdybos narę, renginių organizatorę **Antaniną RUDMINIENĘ-BUTRIMAITĘ**. Linkime ilgų gyvenimo metų, artimųjų meilės ir draugų pagarbos, džiaugsmingų valandų, prasmingų dienų, sveikatos ir Dievo palaimos.

LPKTS Šilutės filialas, TS-LKD Šilutės skyrius

Garbingo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname LPKTS Panevėžio filialo narius:

Aldoną JASIŪNIENĘ ir Petroną PAKARNIENĘ – 90-ojo,

Reginą LIAUDANSKIENĘ, Veroniką VIZBARIENĘ ir Albertą GURSKĮ – 85-ojo,

Palmyrą BULOVIENĘ, Veroniką ZLATKUVIENĘ, Mečislovą MATULYTĘ ir Algirdą ČINIĄ – 80-ojo,

Redą TOTORIENĘ – 75-ojo,

Liudviką LASKAUSKIENĘ, Janiną VALIKONIENĘ, Ipolitą MUŽĄ – 70-ojo,

Ventą KUCIENĘ ir Andrių SPALVETERĮ – 60-ojo, Ireną BEREŽANSKIENĘ – 55-ojo.

Linkime stiprios sveikatos ir Dievo palaimos.

LPKTS Panevėžio filialas

Metai skrieja ir bėga,

Jie duoda ir ima,

Jie džiaugias ir verkia kartu su mumis...

Garbingo jubiliejaus proga sveikiname LPKTS Jurbarko filialo nares:

Aną KUCINIENĘ – 85-ojo,

Romutę SALTONIENĘ – 80-ojo,

Stanislavą AMBRAKAITIENĘ – 75-ojo.

Linkime sveikatos, sėkmės ir Dievo palaimos.

LPKTS Jurbarko filialas

Sveikiname LPKTS Rokiškio filialo narius, rugpjūčio mėnesį švenčiančius garbingą jubiliejų:

80-ąjį – Eleną KAVALIAUSKAITĘ,

70-ąjį – Joną MATULĮ.

Linkime stiprios sveikatos, sėkmės ir Aukščiausiojo palaimos.

LPKTS Rokiškio filialas

Padėka

Pranešame, kad jau baigėme rinkti medžiagą knygos „Tremties vaikai“ antrajai daliai. Dėkojame visiems pateikusiems medžiagą būsimai knygai.

Norintieji paaukoti lėšų knygos leidybai, pinigų perveskite į Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos sąskaitą DNB LT86 4010 0425 0156 6754. Aukotojų pavardės bus skelbiamos naujoje knygoje ir „Tremtinio“ laikraštyje, taip pat per knygos pristatymus. Be to, kiekvienas aukotojas gaus vardinę knygą su autorių autografais.

Dėkojame knygos „Tremties vaikai“ 2-osios dalies leidybai paaukojusiems:

Emilei Sribikaitei-Urbonienei – 50 eurų,

Povilui Jakučioniui – 30 eurų.

LPKTS valdybos pirmininkė Rasa Duobaitė-Bumbulienė

Skelbimai

Rugpjūčio 28 d. (penktadienį) 11 val. Anykščių savivaldybėje (J. Biliūno g. 23) LPKTS organizuoja konferenciją „Vyresnio amžiaus žmonių socialinė apsauga. Kokia ji?“

Rugpjūčio 29 d. (šeštadienį) 10 val. Anykščių Jono Biliūno gimnazijoje (Liaudiškių g. 49) įvyks LPKTS valdybos posėdis.

Maloniai kviečiame dalyvauti!

Rugsėjo 5 d. (šeštadienį) 11 val. Ukmergės r. Pabaisko miestelyje minėsime 1435 m. įvykusį Pabaisko mūšį – didžiausią Viduramžių mūšį dabartinėje Lietuvos teritorijoje, užbaigusį kovą su Livonijos ordinu. Vyks Viduramžių kovos, kuriose dalyvaus ne tik Lietuvos karo istorijos klubai, bet ir svečiai iš Latvijos bei Baltarusijos.

Mano kelionė į pragarą

Mano tėvas Juozas Danilevičius gimė 1892 metais rekrutininko, ištarnavusio carinėje armijoje dvidešimt penkerius metus, šeimoje. Senelis, 1863-ųjų sukilimo dalyvis, kažkokio žandarų norėtas pakarti, nepateko į katorgą, bet buvo atiduotas į rekrūtus.

Juozas Danilevičius daug metų dirbo seniūnu. Ne tik raštingas buvo, bet išsilavinęs, apsiskaitęs, vadovavo mokyklų statyboms, draudimo bendrovei. Raudoniesiems tokie nepatiko...

Kokia ranka mane saugojo nuo grotų ir Sibiro, sunku pasakyti, bet saugojo. Visą laiką degiau kerštu už sulaužytą šeimos gyvenimą – bolševikinis socializmas, mano požiūriu, antihumaniška santvarka. Būdamas mažas, sužinojau iš tėvų apie Lenino sušaudytą, išnaikintą Rusiją. Tik brolis Petras, partizanas, mane sulaukė nuo miško: „Tu, Juozuk, nors vienas iš šeimos lik laisvėje“. O aš laisvas lyg ir nenorėjau likti. Bet likau. Čia prisiminsiu kelionę į pragarą, kurio išvenčiau, bet pamačiau savo akimis. Kariuomenėje, giminių patiriamas, nesusirašinėjau nei su tėvu, nei su broliu, kurie tuo metu buvo lageriuose. Todėl tik grįžęs iš armijos nutariau aplankyti tėvą. Giminės surinko pinigų kelionei, prikrovė skilandžio, dešrų, lašinių ir liepos vidurį iškeliavau. Iki Maskvos kelias žinomas – daug kartų keliauta. Iš Maskvos Saransko kryptimi važiuavau pirmą kartą. Stepės, stepės, jokio medelio, jokio miškelio, tik Mordovijoje prasidėjo miškai.

Potmos stotyje išlipęs dairiausi, tėvas lyg rašė, kad pasitiks, neatėjo. Paklausiau tarnautojo, kur yra lageris tokiu numeriu. Tas nususuko ir nuėjo. Po minutės priėjo prie manęs senukas: „Jūs pas Danilevičių?“ „Taip“, – atsakiau. Ėjome keliuku per mišką gal tris kilometrus. Aplinkui spygliuotos vielos, bokšteliai – visur lageriai su tamsiais barakais ir šviesiais enkavedistų namukais. Senukas kalbėjo pusiau lenkiškai, pusiau rusiškai, bet susikalbėjome. Pasirodo, buvęs Krokuvos apygardos komunistų partijos sekretorius: „Iškviatė į Maskvą lyg ordinui gauti ir uždarė. Su tavo tėvu jau penkeri metai kartu. Esame geri draugai“.

Pagalvojau, tėvas niekada nedraugavo su komunistais, bet gyvenime visko būna.

„Mūsų lageryje tikra akademija, – dėstė senukas. – fizikai, energetikai, filosofai, aukšti kariškiai, kunigai, šiaip taurios asmenybės“.

Aš pats žinojau, kad „tautų vadas“ sukisavo visus tuos, ku-

rie nekartojo jo vardo prieš valgi ir pavalgę, prieš miegą ir pabudę. Tėvo lageris nebuvo apkastas giliu grioviu, kaip kiti, žemesne spygliuota tvora. Šiame lageryje paskutines dienas leido tie akademikai, kurie iš lovos nesikėlė ar provartus negalėjo išeiti – bėgti nė vienas jau negalėjo.

Būdelėje mane sulaukė, iškratė taip, kaip niekas niekur nebuvo kratęs. Jie kratyti mokėjo. Į teritoriją dar neleido, išleido tėvą pro būdelės duris. Jis, pasiremdamas lazdele, vos judėjo. Aprengtas nauja medvilnine eilute. Akis šluostė tamsia nosinaite. Ašaros nebyrėjo, tik iš nosies skystis varvėjo. Kai nuėjome į miškelį, atrišau kuprinę su gardumynais, bet tėvas susilaukė, tik duonos atsilaužė: „Bijau pradėti smaližiauti – čia vienas prisivalgęs pasimirė“.

Apie ką tada kalbėjome, sunku atkurti. Gal daugiau tylėjome. Aišku, aptarėme giminės likimą: kurie kur išvežti, kurie žuvo miške, kurie liko. Jis taip ir manęs. Galvojo, kad mūsų giminė labai „nusikalto“ okupantui. Apie savo kančias nenorėjo kalbėti. Po valandėlės šalia mūsų prisėdo klaipėdietis buvęs bankininkas. Jų lovos taip pat penkerius metus šalia. Tasai ėmė pasakoti apie savo ir tėvo golgotą. Tėvas bandė jį stabdyti: „Nereikia... nesugrąžinsi, dar kas klauso“. Klaipėdietis pasakė, kad tėvo abi kojos ir šonkauliai sulaužyti, viena koja trumpesnė, du kartus lūžęs apatinis žandikaulis. O juk tėvas buvo ramaus būdo, nieko negalėjo nuskriausti...

Per kelias valandas pervertė dešimties metų gyvenimo puslapius. Kančios, skausmai, sielvartas, ligos, patyčios, kankinimai, badas, šaltis. Kiek žmogus gali iškentėti... Tarp areštuotųjų tą rugpjūčio rytą buvo trys jo pusbroliai, du serserai vaikai ir keturi policininkai. Jis vienintelis iš visų sugrįžo atgulti ant tėviškės kalnelio. Tik Dievas jį išsaugojo.

Vakare ieškojau nakvynės. Kur kreipiausi – visi atsakė, čia griežtos taisyklės – padėsi politiniam kaliniui, nusikaltėliui, tėvynės priešui, pats liksi priešas. Teko nakvoti saugumiečio name. Tas ilgai tyrinėjo dokumentus ir tik pamatęs karinį biuletį sutiko apnakvydinti.

Pas tėvą praleidau tris dienas, trečioji buvo išpūdingiausia. Kai išėjome į miškelį, mus apėdo nemažai politinių kalinių: Juodosios jūros laivyno admirolas Kvašinas, Maskvos universiteto profesorius Petrovas, Baltarusijos KPCK sekretorius (dabar pavardės neprisimenu) ir dar kiti buvę

Kremliaus „lankytojai“. Išgirdau ne tik Jesenino, Bulgakovo, O.Mondelštamo kūrybą, bet ir Stalino bendražygių prisiminimus. Dabar apie Lenina girdime daug tiesos. Tada jie man pasakė kur kas daugiau. Terorą pradėjo Leninas ir Sverdlovas, Stalinas su Dzeržinskiu, Jagoda ir Berija kankinimo ir žudymo mašiną tik išstobulino. Leninas su Sverdlovu žudė kunigaikščius, bajorus, generolus, mokslininkus, dvasininkus, menininkus. Tik retam pavyko pasprukti į užsienį. Iš milijono bajorų į užsienį paspruko tik 300 tūkstančių, kiti sudegė GULAGų, pilietinio karo katilė. Ką ten Hitleris prieš Lenina... Leninas sukūrė ideologiją, kuria remdamiesi penkiasdešimt metų jau žudė ir dar šimtą metų žudys.

Tėvas labai stebėjosi, iš kur atsirado tiek daug žiaurių prižiūrėtojų? Kartais žmogus piktesnis už vilką. Pasivėlinai į rikiuotę, buože gausi per galvą, laiku neatsikėlei iš lovos, išstums tave iš barako į šaltį. Susirgai – jokios paramos. Kodėl tuos, kurie žudo, apdovanoja ordiniais ir medaliais, kodėl mėlynais antpečiais vaikšto tik budeliai?.. Tėvas negalėjo suprasti. O juk veikė „auklėjimo“ mašina, kuri diena iš dienos vis kalė, jei ne „liaudies priešai“, gyventume komunizme. Tik jie trukdo mums gerai gyventi: vykdo diversijas, vagia, nešioja ligas. Žudykime juos ir šviesiau gyvensime.

Mano draugų rūpesčiu tėvas gavo išleidimo į laisvę dokumentą ir po pusmečio sugrįžo namo.

Tą kartą, grįždamas iš pagraro – kitu vardu lagerio nepavadinai – negalėjau nuvyti girdėtų minčių, kad Leninas bijojo savo bendražygių maišto. Jų rankose buvo geležinkelis, miestų ūkis, pramonė, prekyba, švietimas, visos aukštosios mokyklos, galinga armija (daugiau nei tūkstantis generolų), užsienio prekybos kadrai, bankai, todėl ragino žudyti, žudyti ir dar žudyti. Pilietinio karo ugnyje pavyko dalį jų sunaikinti. Dvarininkai, karininkai, gydytojai, dailininkai, muzikai, geri meistrai, plieno lydytojai, verslininkai krovėsi lagaminus ir į Bulgariją, Prancūziją ar Rumuniją skubėjo. Kiti naktimis išbėgo tik su marškiniiais.

Didžiausi Rusijos patriotai nenorėjo palikti tėvynės. Bandė taikytis prie naujos valdžios. Rodė ištikimybę, galvojo, bus naudingi. Rusija garsėjo garbingomis Menšikovų, Demidovų, Golycinų, Gromovų, Orlovų giminėmis. Tai sunaikintas Rusijos žiedas ir turtas.

Parengė Juozas DANILEVIČIUS

Mažoji kalinė

Pabaiga.

Pradžia Nr. 31 (1149)

Be tėvų, tetos Marytės Ruddytės ir senelių priglausta, Reginutė Rudytė sulaukė aštuonerių. Jau pasakojome, kad jos tėvelis Zigmąs Rudys (1918–1945) žuvo partizanaudamas, o mama Janina už pagalbą partizanams nuteista kalėjo lageryje. Tad tęsiame moters pasakojimą...

„1954 metų spalį, jau buvau parėjusi iš mokyklos Eirio galoje, kai pasibeldė į mūsų duris nepažįstama moteris: nedidelė, be šypsenos, patamsėjusiais paakiais, vargo iškamuota. Žinoma, aš iš pradžių nepatikėjau, kad tai mano gražuolė mama, tačiau apsikabinome, išsibučiavome. Tačiau laikas buvo padaręs pačią baisiausią skriaudą: aš jos nepažinau ir iki pat mūsų amžinojo atskyrimo mes netapome artimos. Galbūt čia prisidėjo mano patėvio griežtumas, net žiaurumas, įgytas kovojant kruviną karą, dešimtį metų vargstant Vorkutos lageryje, šachtų požemiuose.

Paviešėjusi porą dienų, mama atskleidė kelionės tikslą: išsivežti mane į Vorkutą, kur ji su patėviu gyveno viename barako kambarėlyje. Buvau jau devynerių, tačiau nesupratau mamos noro gyventi kartu, kad ir pasaulio užkampyje, kad geriau viena kitą pažintume, susidraugautume. Vaikiška intucija šnabzdėjo, kad tetai Marytei sužibo viltis pradėti asmeninį gyvenimą, nes kaimo žmonės kartas nuo karto ją laikė „merga su vaiku“ ir ne visi tikėjo, kad esu ne jos, o sesers Janinos vaikas. Kartu pragyvenome arti septynerių metų, Marytę jau vadinau mama... Juo labiau kad mergina buvo išvaizdi, darbšti ir ne vienas piršlys suko galvą, kaip jai vyrą surasti.

Manęs gailėjo tik močiutė, sakydama, kad tempti vaiką į Sibirą – ne pati geriausia išeitis. Iškeliauti su man atrodžiusiais svetimais žmonėm nenorėjau ir aš. Pradėjau verksti, išbėgau iš namų ir pasislėpiau griovyje. Čia mane apsiraudojusią rado mama su patėviu. Tas garsiai barėsi, kiek patampė. Žinoma, niekas manęs neklausė, noriu ar ne išvykti iš Skėrių, sukrovė skurdžius drabužėlius, atsiseikinau su seneliais, teta ir dėde. Išvažiavome...

Į šiaurę labai ilgai važiuoju traukiniais. Po kelių savaičių, jau lapkritį, pasiekėme Vorkutą. Ten buvo gili žiema, daug sniego, pusnys iki vaiko ūgio. Autobusu nukeliavome iki „Staryj posiolok“ gyvenvie-

tės, dar vadintos „Promyšlenyj“. Tai buvo senieji kalinių barakai, tačiau čia gyveno lagerius praėję ir į „laisvę“ paleisti politiniai kaliniai. Ignas Levickas lageryje išbuvo 10 metų, mama – dvejais metais trumpiau. Tačiau jiems buvo skirta be galo ilga tremtis: atitinkamai 25 ir 20 metų. Mama su patėviu buvo praradę viltį sugrįžti į Lietuvą, nors jau buvo po Stalino mirties, tarsi kažkoks atšilimo laikotarpis. Vorkutoje to nesijautė. Jie gyveno ilgo barako, stovėjusio plyname lauke, dviejų kambarių patalpose kartu su kita šeima – Ivaškais. Mūsų kambarys man patiko, nes čia pirmą kartą pamačiau elektros lempuotę – buvo labai šviesu. Iš pradžių buvo net įdomu. Mama dirbo vietos ligoninėje sanitare, patėvis šachtoje kasė akmens anglį. Po varginančio darbo jiedu bendrauti su manimi neturėjo noro, tačiau patėvis buvo labai griežtas. Tai pajutau, kai pradėjau lankyti mokyklą.

Nors Lietuvoje buvau ketvirtokė, Vorkutoje patekau į rusiškos mokyklos trečią klasę. Rusiškai nemokėjau nė vieno žodžio. Nežinau, per kiek laiko tą kalbą supratau ir pradėjau kalbėti, tačiau laiko mokytis nelabai turėjau. Nesuprasdama kalbos atsilikau matematikoje, tačiau yriaisi iš klasės į klasę. Už kiekvieną blogą pažymį, mokytojų pastabas buvau baudžiama, neatsižvelgiant į tai, kad mokiausi man svetima kalba. Tačiau mano gyvenimas dar labiau pasunkėjo, kai 1958 metais mama pagimdė dukrelę Ramutę. Buvau jau dvylikos, mama po kelių mėnesių turėjo sugrįžti į darbą, tad sesutę prižiūrėjo kaimynai, o kai sugrįždavau namo, jos priežiūrą perimdavau aš. Privalėjau pamiršti klasės drauges, baigėsi nerūpestinga vaikystė. Labai ilgėjaisi Lietuvos. Sapnuodavau Skėrių apylinkių laukus ir kalnelius, Neris upę, Paparčių bažnytkaimį, tetą Marytę, senelius. Norėjau namo, tačiau pasiguosti nebuvo kam. Skėriuose visas kaimas žinojo mano istoriją, tad dažna kaimynė, praeidama pro mūsų trobelę, atnešdavo tai obuolį, tai cukraus gabalėlį. Deja, čia buvau jau ne našlaitė, o ir obuoliai neaugo, cukraus niekas nedalijo. Prisiminiau Skėrių žmones, šienapjūtes, kai pavargusiems pjovėjams nešdavau atsigerti pieno. Vis dar ten, Sibire, mano mintyse skambėjo lietuviškos dainos kaimo vakaruškose, kai garsiai grojo armonikos ir trypdavo poros, o mes, vaikai, juos sekėme akimis.

Mama su patėviu vis dar kartą per savaitę 7-oje šachtoje registravosi pas saugumiečius, kad tie įsitikintų, jog lietuviai iš tremties nepabėgo...

Jau lankiau Vorkutos vidurinėje mokykloje šeštą klasę, kai maniškaiai 1961 metais gavo leidimą aplankyti Lietuvą. Taip mes, mama su patėviu ir dviem vaikais, atsiradome Vilniuje.

Su mama atvykome į Skėrius, Ignas Levickas – pas savo brolių į Kauną. Skėriuose sužinojome daug naujienų: skaudžiausia, kad senelis Justinas Rudys jau miręs, močiutė Pranė – be sveikatos, o teta Marytė dar netekėjusi, nors Viktoras Jankevičius jai jau pasipiršęs ir laukia užsakai vestuvėms. Dėdė Vincas su dėdiene Leokadija nesugyveno, ruošėsi skirtis, nors augino kelis vaikus, vyriausioji buvo Aldutė. Vincas buvo labai geras stalius, namuose gamino ne tik baldus, bet ir karstus, kai kaimui ar aplinkiniams jų prireikdavo. Jau buvo atėjęs okupacinis laikas, kai lietuvių sąmonę užvaldė atsidėkojimas degtine, dažniausiai samane, tai dėdė gerė.

Kelionėje kūriau planus, kaip reikia elgtis, kad giminės mane pasiliktu Lietuvoje, tačiau mano svajonės žlugo. Net neprašiau savųjų, pati supratau savo beviltišką situaciją. Pasislėpiau tą dieną, kai reikėjo išvažiuoti, tačiau mane greitai surado...

Vėl grįžome į Vorkutą. Kibau į mokslus, 1964 metais baigiau vidurinę. Pradžiai gyvenimo turėjau kažkaip užsidirbti. Įsidarbinau anglies sodrinimo gamykloje, kur iš šachtų iškeltą anglį reikėjo apdirbti, skaldyti, krauti į vagonus. Sunku buvo mergaičiukei prie konvejerio. Kartą, po sprogimo šachtoje, kartu su anglimi atkeliauvo ir... žmogaus ranka, anglis nusidažiusi žmonių krauju. Tačiau tuos metus iškentėjau. Žinodama, kad į Lietuvą sugrįžti negaliu, sėdau į pirmą pasitaikiusį traukinį ir pasiekiau Kazanę – karo pramonės miestą, kuriame įkurtos gamyklos, gaminusios tankus, lėktuvus ir dar nežinia ką. Tai reiškė, kad uždaramė mieste nauji gyven-

Regina su mama ir patėviu Ignu Levicku. Vorkuta, 1957 metai

tojai galėjo būti jau čia gyvenusių artimi giminaičiai. Deja, tokių neturėjau, tačiau išvažiuoti į kitą miestą nesiryžau...

Tris paras gyvenau mieste, nakvojau geležinkelio stotyje, išeities nemačiau. Jau įtariai į mane pradėjo žiūrėti budintys milicininkai. Antrą naktį prie manęs priėjo budintys ir paklausė, ką čia jau dvi dienas veikiu? Sugalvojau melagingą istoriją, kaip atsilikau nuo savo traukinio, o dabar laukiu, kol atvažiuos manasis... Tie patikėjo, bet mano nerimas nenuslūgo.

Po trijų dienų atėjo nepažįstama tamsiaplaukė moteris. Vėliau sužinojau, kad tai žydų tautybės mokytoja Rufina Gavve, keturių vaikų mama. Ji mane, užsiverkusią ir besiblaškančią, paklausė, kas atsitiko. Ja patikėjau, viską išsipasakojau. Moteris ištiesė man ranką ir sako: „Kelkis, eisi su manimi“. Iš pradžių, kol surasime išeitį, paprašė prižiūrėti jos vaikus. Tačiau pasilikti Kazanėje nebuvo jokios vilties. Ir čia kilo idėja: Rufinos sesuo Rachilė Zainalova augino neigalų, negalintį judėti, poliomieliu sergantį trisdešimtmetį sūnų Albertą. Rufina su Rachile sumanė mane fiktyviai su juo sutuokti, kad galėčiau prisiregistruoti ir įsidarbinti. Žinoma, ne už dyką: aš privalėjau joms sumokėti 80 rublių. Taip tapau neigalaus žmogaus antrašą puse. Žinoma, jis suprato, kad tai fiktyvi santuoka. Man, devyniolikametei, tai buvo skaudus žingsnis, tačiau mes gyvenome atskirai, aš stengiausi jam padėti: lankiausi Socialinės rūpybos skyriuje, rūpinausi jo buitimi, net invalidų automobiliuką sugebėjau jam gauti. Įsidarbinau madų ateljė siuvėja, gyvenau savaranki-

kai. Po septynerių metų Albertas mirė. Būdama 27 metų ėmiau planuoti savo gyvenimą. Sutikau pirmąją meilę – neseniai iš tarnybos sovietinėje kariuomenėje sugrįžusį Vladimirą Sokolovą. Ištekėjau. Bet man skirtas dar vienas skaudus gyvenimo išbandymas: gydytojai pasakė, kad dėl sunkios vaikystės su mama kalėjimuose, tremtyje, negalėsiu susilaukti vaikų. Pasakiau apie tai savo vyrui ir patariau skirtis. Tačiau Vladimiras pasiūlyė savaip: įvaikinimui vaikų namuose ieškojo kūdikio. Surado dvimetį berniuką, panašų į save, sužinojo skaudžią istoriją: gruodį jį rado išmestą. Nuvedė mane į tuos vaikų namus... Taip įvaikinome mažąjį Andrejų, arba Andrių.

1975 metų gruodį, per Kalėdas, atvažiavome į Lietuvą. Sužinojome, kad mineralinių trąšų gamybiniame susivienijime „Azotas“ reikalingi darbininkai. Tad atvykome į Jonavą, iš pradžių nuomojamės kambarėlį, paskui paskyrė bendrabutį, po septynerių metų mums įteikė raktus nuo buto.

Andriui, kad jis įvaikintas, pasakėme daug vėliau, kai jam sukako dvidešimt. Sūnus geras, darbštus, baigė aukštąjį mokslą. Šiuo metu gyvena Anglijoje.

Džiaugiuosi, kad galėjau papasakoti apie savo gyvenimą, tremtį, subjauojusią mano ir artimųjų gyvenimą, atėmusią vaikystę, Lietuvos spalvas. Gyvenu Jonavoje, tačiau dažnai nuklystu į vaikystės kaimą... Žinau, kad tėvelis turėjo meninių gabumų, juos iš jo paveldėjau. Kaip ir supratimą nedejuoti, užklupus sunkumams, bet visada ieškoti išeities ir ją rasti... “

Parengė Stanislovas ABROMAVIČIUS

Varčios kautynių 70-mečiui

1944 metų pabaigoje Alytaus apskrityje partizaninis pasipriešinimas smarkiai suaktyvėjo ir išsiplėtė. Į pagalbą vietos NKVD, jų pačių prašymu, gruodį atvyko SSRS NKVD vidaus ir pasienio daliniai. Alytuje buvo dislokuotas vienintelis Lietuvoje NKVD motorizuotas šaulių pulkas (apie 1000 karių). 1945 metų balandį dislokuotas NKVD kariuomenės 220-asis pasienio pulkas. Šiame pulke tarnavo kariai, dar neturintys patirties kovoje su Lietuvos partizanis. Enkavedistai retkarčiais pasirodydavo kaimuose, esančiuose netoli Varčios miško masivo (miškas tarp Alovės ir Daugų miestelių, kurio plotas per 1000 hektarų), grupėmis, ne mažesnėmis nei 70–100 karių, tačiau prie pat miško niekuomet nesiartindavo. Jie manė, kad Varčios miške yra apie 300, Plikionių miške – apie 150, Vabalių miške – apie 100 partizanų.

1945 metų balandį–gegužę Alytaus apskrityje vyko intensyvus partizanų kovinių dalinių vienijimas, stambesnių organizacinių struktūrų kūrimas.

1945 metų apie gegužės 20 dieną, užmezgusi ryšius su Vaclovu Voveriu-Žaibu, ats. ltn. Adolfo Ramanausko-Vanago kuopa, sudaryta iš 3 būrių, persikėlė į Alovės valsčiaus Varčios mišką, kur susitiko su grupės vadu Konstantinu Barausku-Vėžiu. Vadovybės pasitarime buvo numatytos visų minėtų trijų dalinių bei Vėžio grupės sudėtyje esančio Varčios apylinkių partizanų skyriaus, vadovaujamo Jono Čapliko-Komendanto, apsisostimo vietos bei veikimo ribos apylinkiniuose kaimuose, taip pat nustatyti atpažinimo slaptazodžiai bei nuspręsta prisaikdinti visus partizanus. Birželio 2 dieną įvykdė manevrinį žygį iš Varčios į Noškūnų mišką, Nemunaičio miestelio pranciškonų vienuolyno koplyčioje apie 120 partizanų priėmė priesaiką. Šv. Mišias aukojo ir kovotojų išpažinties išklusė Ryliškių klebonas kunigas Juozas Stasiūnas, Nemunaičio parapijos klebonas kunigas Vaitiekus Želnia ir du vienuoliai pranciškonai.

1945 metų birželio pirmoje pusėje, tarp 5–10 dienų, Punios šile įvyko bendros keleto šiaurinės Dzūkijos partizanų junginių – Margio, Kęstučio, Vėžio grupių, Balbieriškio būrio ir Vanago kuopos vadų bei štabų pareigūnų susirinkimas, sušauktas kpt. Domininko Jėčio-Ažuolio.

Kitas Dzūkijos partizanų organizacinis centras buvo formuojamas pietinėje Dzūkijos dalyje. 1945 metų birželio 1–2 dienomis sujungti būrius,

veikiančius Trakų apskrities Valkininkų–Onuškio valsčiuose, ir jiems vadovauti iš Vilniaus atvyko ltn. Leonas Tarasevičius-Aras, vėliau – Lūšis. Formuojamas junginys buvo pavadintas Geležinio Vilko (Valkininkų) rinktine ir birželio 11 dieną naujasis jos vadas užmezgė ryšius su Varčios miško partizanis – Vėžio, Žaibo ir Vanago būriais.

Birželio pirmoje pusėje Varčios miške ats. ltn. Adolfas Ramanauskas-Vanagas, Konstantinas Barauskas-Vėžys ir Vaclovas Voveris-Žaibas susitiko su LLA štabo atstovu Vincu Pielikiu. Varčios miško vadai elgėsi pakankamai diplomatiškai – nukėlė galutinį atsakymą vėlesniam laikui. Jie pasirinko geriausią taktiką – pirmiausiai patiems išsiaiškinti visų trijų centrų galimybes ir tik po to spręsti. Antanas Kulikauskas-Daktaras ir Vaclovas Voveris-Žaibas dalyvavo steigiamajame Dzūkų rinktinės pasitarime, o Konstantinas Barauskas-Vėžys ir ats. ltn. Adolfas Ramanauskas-Vanagas birželio 12 dieną Rugio būrio stovyklavietėje susitiko su ltn. Leonu Tarasevičiumi-Aru ir Jonu Jakubavičiumi-Rugiu ir sužinojo apie aukštesnio Dzūkų grupės štabo egzistavimą. Vyrai nusprendė kol kas veikti savarankiškai, nustatė tarpusavio ryšius. Organizacinę veiklą pristabdė sovietų kareivių siautimas Varčios miške, tai išblaškė partizanus bei jų vadus.

Buvo susitarta apie birželio 15 dieną pulti Alovę ir užėmus šį valsčiaus centrą sunaikinti stribus bei ten buvusias valsčiaus valdžios institucijas. Alovės valsčiaus pietrytiniame pakrastyje, labai tankiame ir pelkėtame Varčios miško masive, susitelkė Vanago, Žaibo ir Vėžio būriai, atvyko nedzingiškiečiai. Enkavedistai sužinojo apie susitelkusius partizanus.

Birželio 13-osios naktį NKVD pasienio kariuomenės 220-ojo pulko batalionų kariai atvyko ir išsilapino Alovės valsčiaus Kudariškių kaime. Pradėjo supti Varčios mišką ir nuo Meškučių kaimo pusės puolė ten įsikūrusių Vanago kuopos apie 90 partizanų stovyklą. Kautynės prasidėjo ryte, sargybai pastebėjus besiantį priešą. Dėl to partizanai, vadovaujami Antano Kulikausko-Daktaro, iš anksto pasirengę organizuoti gynybai bei traukimuisi. Sovietų kariai supo stovyklą tampriu žiedu, puolė stati ir rėkdami „ura“, tačiau partizanai atsakė sutelkta ugnimi – turėjo net 12 kulkosvaidžių. Tai nulėmė mūšio baigtį. Daugiausia priešų čia ir krito, tai jiems buvo didelis psichologinis smū-

gis. Patyrę didelių nuostolių, baudėjai ėmė netvarkingai trauktis, tuopasinaudodami ėmė trauktis ir partizanai, tačiau stokodami patirties, dalis partizanų bandė gelbėtis pavieniui, iš-kriko. Priešas, pajutęs, kad partizanai traukiasi, pakartojo puolimą. Tačiau ir sovietų kariai buvo pakrikę, nes jų buvo daug ir atskiro-

romis grupėmis išsisklaide po visą mišką. Organizuotai besitraukiant partizanų branduolys pralaužė apsuptyes žiedą ir susitiko su į pagalbą atskubėjusiu Žaibo būriu. Stoti į atvirą mūšį jau nebuvo prasmės, todėl Vaclovas Voveris-Žaibas savo vyrais pasitraukė į Kalesnikų mišką Alovės valsčiuje be didesnių nuostolių, o Antano Kulikausko-Daktaro apie 20 partizanų sulaukė tamsos sėkmingai pasitraukė Sapiegiškių–Nedzingės kryptimi į Varėnos valsčiaus Panedzingės raistus. Dauguma Adolfo Ramanausko-Vanago partizanų pasitraukė į Alovės valsčiaus Plikionių ir Vabalių miškus. Sulaukė tamsos iš miško išsiveržė ir kitos išsislapsčiusios mažos partizanų grupelės.

Birželio 13–14 dienomis Varčios mūšio metu buvo nukauta apie 30 partizanų (kitais duomenimis – 47), iš kurių buvo dvi moterys, ir suimti 6 partizanai (kitais duomenimis – 14). Okupanto nuostoliai buvo žymiai didesni (pagal partizanų duomenis – 176 kariai.

Skirtingai nuo ankstesnių NKVD operacijų, okupantų kariuomenė pasiliko Varčios apylinkėse ilgesniam laikui ir pastoviai krėtė mišką bei šnipinėjimo apylinkėse.

1945 metų birželio 24 dieną sovietai iš pasalų užklupo miške vėl susirinkusius partizanus. Mūšyje su baudėjais buvo išsklaidyti Adolfo Ramanausko-Vanago ir Konstantino Barausko-Vėžio būriai. Vėl žuvo apie 12–14 partizanų, sunkiai sužeistas Konstantinas Barauskas-Vėžys buvo paimtas į nelaisvę ir vėliau nusižudė Alytaus ligoninėje.

Abejose Varčios kautynėse žinomos šių žuvusių partizanų pavardės: medicinos sesuo Anelė Simonaitytė-Rūta, gimusi 1923 metais Marijampolės apskrityje, gyvenusi Alytu-

Pirmasis Varčios mūšis

je; Jevdokimas Aniščiuokovas, gimęs 1919 Smolensko srityje, kitur minimas kaip Joachim Ašmenskis (suimtas ir nukankintas); Konstantinas Barauskas-Vėžys, gimęs 1908 metais, gyvenęs Alovės valsčiaus Slabadėlės kaime; Jonas Baliukonis-Dramblis, gimęs 1922 metais, gyvenęs Alovės valsčiaus Pavartėnų kaime; Vladas Baranauskas-Ruginis, gimęs 1912, gyvenęs Merkinės valsčiaus Piliakalnio kaime; Julius Baranauskas, gyvenęs Merkinės valsčiaus Veismūnų kaime; Adolfas Barysas, gimęs 1923 metais, gyvenęs Merkinės valsčiaus Gudakiemio kaime; Vaclovas Burneika-Žiurkė, gyvenęs Alovės valsčiaus Meškasio kaime; Julius Čaplikas, gimęs 1916 metais, gyvenęs Alovės valsčiaus Raudonosios Alovės kaime; Julius Gavelis-Gegužis, gyvenęs Merkinės valsčiaus Kampų kaime; Juozas Jakavonis-Gegutė, gyvenęs Merkinės valsčiaus Kampų kaime; Juozas Juškevičius, gimęs 1924 metais, gyvenęs Alovės valsčiaus Švabalaukio kaime; Juozas Kalinauskas, gimęs 1922 metais, gyvenęs Alovės valsčiaus Slabadėlės kaime; Petras Kasiulynas, gyvenęs Daugų valsčiaus Rokančių kaime; Stasys Kareiva, gimęs 1911 metais, gyvenusi Merkinės valsčiaus Piliakalnio kaime; Juozas Kazlauskas-Klevas, gimęs 1921 metais, gyvenęs Alovės valsčiaus Dabravolės kaime; Vytautas Kudarauskas, gimęs 1925 metais, gyvenęs Merkinės valsčiaus Gudakiemio kaime; Rokas Luščinskis-Dagilis, gimęs 1912 metais, gyvenęs Merkinės valsčiaus Savilionių kaime; Juozas Mickevičius, gimęs 1922 metais, gyvenęs Alovės valsčiaus Švabalaukio kaime; Vincas Sasnauskas-Vėjelis, gyvenęs Merkinės valsčiaus Noškūnų kaime; Pet-

ras Stankevičius-Sakalas, gyvenęs Varėnos valsčiaus Sapiegiškių kaime; Juozas Skendelis-Šmitas, gyvenęs Alovės valsčiaus Kalnėnų kaime; Bronius Vitkauskas-Vaitkus, gimęs 1915 metais, gyvenęs Alovės valsčiaus Vabalių kaime; Juozas Vitkauskas-Pelėda-Lazda, gimęs 1925 metais, gyvenęs Alovės valsčiaus Vabalių kaime; Liudas Zubrauskas, gyvenęs Merkinės valsčiaus Netiesų kaime; Juozas Žekonis-Darius, gimęs 1921 metais, gyvenęs Alovės valsčiaus Švabalaukio kaime, ir vokiečių Karolis.

Po Konstantino Barausko-Vėžio žūties vadovavimą grupei perėmė Vaclovas Voveris-Žaibas, kurio būrį iki tol sudarė trys partizanų skyriai po 20 vyrų. Žaibo vadovaujami partizanai veikė Alytaus, Trakų, Kauno apskričių sandūroje esančiuose valsčiuose.

Vanago kuopa buvo pertvarkyta iškart po Varčios kautynių – partizanų būriai išskirstyti skyriais ir grandimis teritoriniu principu Merkinės-Alovės valsčiuose. Organizacinė veikla ypač paspartėjo susijungus su Dzūkų grupe.

1945 metų gegužės 16 dienos Kalniškės mūšyje ir 1945 metų birželio 13–14 bei birželio 23–24 dienomis vykusiose Varčios kautynėse partizanai patyrė didelių nuostolių, nors ir buvo neblogai išitvirtinę, ypač Kalniškėje. Šie ir kiti mūšiai parodė, kad pozicinio karo prieš daug judresnius ir gausesnius priešų pulkus laimėti neįmanoma, todėl 1945 metų pabaigoje ne tik Pietų Lietuvoje, bet ir kitur buvo pereita prie tikro partizaninio karo taktikos, kai veikiama nedidelėmis 3–5 žmonių grupelėmis, sudavus smūgį greitai atsitraukiamai, rengiamos pasalos.

Gintaras LUČINSKAS

Pro memoria

Kazys Gediminas Ambrozaitis
1918–2015

2015 metų rugpjūčio 15 dieną Jungtinėse Amerijos Valstijose nustojo plakti žymaus Lietuvos ir užsienio lietuvių visuomenės veikėjo, gydytojo dr. Kazio Gedimino Ambrozaičio širdis. Į Amžinybę iškeliavo didis Lietuvos patriotas, buvęs antisovietinio ir antinacinio pasipriešinimo aktyvistas, nenuilstantis rezistencinės atminties bei lietuviybės puoselėtojas, Lietuvos laisvinimo ir atkurtos nepriklausomybės įtvirtinimo rėmėjas bei mecenatas.

Kazys G. Ambrozaitis gimė 1918 metų balandžio 23 dieną Naukaimio kaime, Šimkaičių valsčiuje, Raseinių apskrityje. Nuo 1933 metų išitraukė į ateitininkų veiklą. 1938 metais baigė Raseinių gimnaziją ir įstojo aspirantu į Karo mokyklą Kaune. Ją baigęs, 1939 metų rudenį buvo priimtas į Vytauto Didžiojo universiteto Teisų fakultetą, bet dėl mobilizacijos šių mokslų nepradėjo. 1940 metais jis tapo Katalikų veikimo centro Kaune „Pavasario“ vyrų sąjungos sporto vadu ir „Pavasario“ žurnalo redakcijos nariu. Vėliau Vilniuje kongrese išrinktas šios organizacijos generaliniu sekretoriumi. 1940–1943 metais K.G. Ambrozaitis VDU studijavo mediciną. 1943 metais išrinktas Kauno studentų korporacijos „Gaja“ pirmininku.

1941 metais jis, kaip Lietuvių aktyvistų fronto (LAF) Kaune štabo narys, aktyviai dalyvavo Birželio sukilime, vėliau aktyviai reišėsi antinaciniėje rezistencijoje. Sukūrus Liaudies fronto karinį padalinį „Kęstutis“, K.G. Ambrozaitis tapo šios pagrindinės organizacijos nariu ir vadovu Vytauto Stonio pavadootoju.

1944 metais karo audra K.G. Ambrozaitį nubloškė į

Vokietiją, kur jis vėl aktyviai išitraukė į visuomeninę veiklą: 1946 metais suorganizavo studentų Ateitininkų sąjungą, tapo jos pirmininku; atgaivino „Gajos“ korporacija, buvo išrinktas į Lietuvių studentų atstovybę, dalyvavo įkuriant Lietuvių fronto bičiulių organizaciją (LFB) Vokietijoje.

1946 metais jis baigė medicinos studijas Tiubingeno universitete, po metų apgynė daktaro disertaciją. Savo profesinę veiklą dr. K. G. Ambrozaitis pradėjo 1948 metais Miunchene, paskirtas į Raudonojo Kryžiaus ambulatorijos vedėjo pareigas Lietuvių namuose.

1949 metais dr. K.G. Ambrozaitis įsikūrė JAV; Niujorke, vėliau Klivlende gilino radiologijos žinias, atlikdamas radiologijos rezidentūrą.

1960 metais dr. K.G. Ambrozaitis persikėlė gyventi netoli Čikagos ir dirbo įvairiose Šiaurės Indianos ligoninėse.

Nepaisant sunkaus ir daug laiko užimančio gydytojo darbo dr. K. G. Ambrozaičio mintys ir visas likęs nuo darbo laikas buvo skirtas Lietuvos reikalams ir lietuviybės išlaikymo veiklai. Vos tik atvykęs į JAV jis išitraukė į ateitininkų veiklą, buvo išrinktas Amerikos ateitininkų sąjungos ir ateitininkų sąjungos šalpos fondo vicepirmininku. 1950–1951 metais redagavo „Ateities“ žurnalą; 1961–1963 metais buvo renkamas į Čikagos „Gajos“ korporacijos valdybą; 1980–1988 metais buvo šios valdybos pirmininku; 1995–2001 metais darbavosi Ateitininkų šalpos valdyboje.

1951 metais JAV įkūrus Lietuvių fronto bičiulių organizaciją (LFB) dr. K.G. Ambrozaitis tapo aktyviu jos nariu ir vienu iš vadovų. 1960 metais dr. Kazio G. Ambrozaičio ir bendraminčių iniciatyva buvo įkurtas LFB kultūrinis padalinys – „Į Laisvę“ fondas lietuviškai kultūrai ugdyti; nuo 1962 metų iki pat šio fondo veiklos pabaigos jam entuziastingai vadovavo.

Dr. K. G. Ambrozaitis taip pat buvo katalikų spaudos draugijos tarybos narys, knygų istorine, rezistencine, filosofine tematika leidimo iniciatorius ir rėmėjas. Bendradarbiauvo su JAV lietuvių spauda –

„Draugu“, „Medicina“ „Į Laisvę“ (buvo pastarųjų dviejų leidinių redakcinių kolegijų narys). 1969 metais dr. K.G. Ambrozaitis tapo aktyviu Lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumų organizatoriumi; Lituanistikos tyrimų ir studijų centro Čikagoje tarybos narys ir pirmininkas.

Dr. Kazys G. Ambrozaitis niekada nenustojo vilties, kad Tėvynė vėliau ar anksčiau vėl bus laisva. Visą savo gyvenimą ir veiklą jis skyrė Lietuvos laisvinimo, vėliau nepriklausomybės įtvirtinimo darbams. Dirbdamas įvairiose organizacijose bei fonduose, organizuodamas renginius jis nedvejodamas aukėjo savo ir šeimos laisvalaikį bei asmenines lėšas – rėmė ateitininkus, Fronto bičiulius, „Į Laisvę“ fondo ir jo filialo knygų leidybą bei organizavo studijų savaites; gausiai finansiškai prisidėjo prie Lietuvių fondo turtinimo, „Dainavos“ stovyklavietės (MI) išlaikymo. Dr. K.G. Ambrozaitis savo lėšomis rėmė katalikišką mintį ir rezistencinę atmintį puoselėjančią spaudą, mokyklas, kino filmų kūrimą; buvo įsteigęs stipendijas bei premijas, taip pat altruistiškai rėmė buvusius Lietuvos partizanus, sukilėlius, tremtinus.

Už reikšmingą ir aktyvią profesinę, rezistencinę, visuomeninę veiklą dr. K. G. Ambrozaitis apdovanotas: JAV – Garry, IN „Distinguished Service Award“, Republican Presidential Legion of Merit medaliu; Tėvynėje – Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių medaliu, Vyčio Kryžiaus ordino Karininko kryžiumi ir Didžiojo Lietuvos kunigaiščio Gedimino ordino Komandoro kryžiumi.

Mintimis ir maldomis prisimindami bičiulį dr. Kazį Gediminą Ambrozaitį, reikiame nuoširdžią užuojautą žmonai Marijai Ambrozaitienei, dukterims Ramunei ir Audronei, visiems artimiesiems ir bendros veiklos bičiuliams.

Lietuvos fronto bičiulių ir „Į Laisvę“ fondo Lietuvos filialo bendraminčių vardu
Vidmantas VITKAUSKAS

ILSĖKITĖS RAMYBĖJE

Kazimieras Pyragas
1929–2015

Gimė Prienu r. Sabalėnų k. Sovietinės okupacijos metais tapo Lietuvos partizanų ryšininku, turėjo Jaunučio slapyvardį. 1948 m. su seserimi tėvo ūkyje partizanams įrengė bunkerį. Susirėmė su sribais buvo peršautas. 1949 m. suimtas ir nuteistas 10 m. nelaisvės. Kalėjo Vorkutos lageriuose. 1956 m. išleistas į laisvę, apsigyveno Šiauliuose. Vedė, užaugino keturis sūnus. Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, tapo veikliu LLKS Prisikėlimo apygardos nariu, dainavo apygardos vyrų ansamblyje „Vidurnakty nežuvę“.

Palaidotas Šiaulių r. Ginkūnų kapinėse. Nuoširdžiai užjaučiame artimuosius.

LLKS Prisikėlimo apygarda

Petras Vasilius
1927–2015

Gimė Rietavo valsč. Vitkų k. ūkininkų šeimoje. Anksti tapo našlaičiu. 1948 m. kartu su seseris ir brolio šeimomis buvo ištremtas į Buriatijos Zairaževio r. Tibiguto k. Dirbo miško pramonėje traktorininku. Tremtyje sukūrė šeimą su to paties likimo drauge, gimė dvi dukterys ir sūnus. Į Lietuvą grįžo 1959 m., apsigyveno Plungėje. Dirbo melioracijoje traktorininku. Prasi-
dėjęs Atgimimui kartu su žmona įsiliejo į Sąjūdžio ir buvusių tremtinių organizacijos veiklą.

Palaidotas senosiose Plungės kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame žmoną, dukteris ir sūnų su šeimomis, artimuosius.

LPKTB Plungės filialas

Vytautas Bičkus
1923–2015

Augo Mažeikių aps. Ylakių valsč. Kervių k. gausioje ūkininkų šeimoje. Prasi-
dėjęs karui Vytautas su broliais dalyvavo Birželio sukilėlių gretose Ylakių mstl. 1946 m. tapo Žemaičių partizanų apygardos Alkos rinktinės Ylakių kuopos kovotojais. 1947 m. Vytautas pateko nelaisvėn ir okupacinio karinio tribunolo buvo nuteistas 10 m. lagerio ir 5 m. tremties. Kalėjo Karagandos lageriuose, dirbo anglies kasyklose. Į gimtuosius Ylakius Vytautas grįžo 1956 m. Sukūrė šeimą. Vėliau apsigyveno Mažeikiuose. Dirbo statybose, paminklų dirbtuvėse. Atgimimo metais dalyvavo atkuriant Mažeikių šaulių kuopą. Buvo LPKS narys. Jam suteiktas kario savanorio statusas. Apdovanotas Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių medaliu ir Vyčio Kryžiaus ordino medaliu.

Palaidotas Ylakių kapinėse.

Užjaučiame žmoną Oną, dukterį Alminą.

LPKS Mažeikių skyrius

Užjaučiame

Nuoširdžiai užjaučiame Albiną Kentrą dėl sesers Elenos Kentraitės mirties.

LPKTS Vilniaus skyrius

Mirus vyrui, nuoširdžiai užjaučiame LPKTS Kupiškio filialo pirmininkę Dalią Dyrienę.

Likimo sesės ir broliai

ISSN 2029-509X

Leidėjas LPKTS

Tremtinys

Mūsų adresas: Laisvės al. 39, LT-44309, Kaunas, tel. (8 37) 323 204, faksas (8 37) 323 214
www.lpkts.lt, el. paštas: tremtinys.redakcija@gmail.com, tremtinys@zebra.lt

Redaktorė Jolita Navickienė. Redakcija: Dalia Maciukevičienė, Vesta Milerienė. Maketavo Ignas Navickas

Įmonės kodas 3000 32645

Ats./sąsk. Nr.LT18 70440600 0425 8365, AB „SEB“ bankas

Spausdino spaustuvė UAB „Morkūnas ir Ko“, Draugystės g. 17, Kaunas

2 spaudos lankai
Tiražas 2150 egz.

Kaina
0,58 euro (2 litai)

Projektą „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos netekčių atspindžiai“ remia

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Prie Žuvinto ežero prieš 70 metų

Palių mūšis įvyko 1945 metų rugpjūčio 5–9 dienomis Simno valsčiuje. 1944 metų rudenį Paliose, Buktos (Žaliosios) miške ir Žuvinto ežero salose veikė keletas partizanų būrių. Juos visus, apie 150 vyrų, į bendrą dalinį apjungė ir jam vadovavo Lietuvos kariuomenės mjr. Sergijus Staniškis-Pelė, Litas.

Vykdydami SSRS NKGB liaudies komisaro L. Berijos įsakymą „per dvi savaites baigti su „banditizmu“ Lietuvoje“ NKVD suruošė Palių ir Žuvinto ežero „valymą“. 1945 metų rugpjūčio 5 dieną prasidėjo Palių–Žuvinto ežero mūšis. Šis mūšis yra unikalus partizaninio pasipriešinimo istorijoje, nes vyko didžiuliam 5428 hektarų pelkių, vandens, plaukiojančių salų masyve ir truko daugiau nei savaitę.

Rugpjūčio 5-osios rytą Palias ir Žuvinto ežerą apsupo Trečio Baltarusijos fronto

Minsko Raudonosios žvaigždės ordino 132-ojo pasienio NKVD pulkas ir spec. junginio pasienio būrio pajėgos. Į pagalbą buvo iškviešti reguliarios sausumos kariuomenės daliniai, šarvuočiai, aviacija. Ant Simno valsčiaus Liepakojų ir Aleknonių kaimų kalvelių pasistatė patrankas, arčiau Žuvinto ežero ir Palių išdėstė minosvaidžius. Virš ežero ir pelkių pasirodė žvalgybiniai lėktuvai, jie raketų šūviais nurodė įtartinas vietas. Partizanų dalinio vadas Sergijus Staniškis, matydamas tokią ginkluotės ir kariuomenės gausą, nusprendė mūšyje išvengti tiesioginio susidūrimo ir dalinį išskirstė nedideliais būriais. Dzūkų būriui, vadovaujamam J. Menčinsko-Ažuolo, įsakė nepastebimai trauktis Buktos (Žaliosios) miško link ir ten, užėmus pozicijas, pasiruošti sutikti priešą. Šarūno būrys, vadovaujamas J. Kasparavi-

čiaus-Strauso, užsimaskavo ir pasiruošė gynybai Žuvinto ežero Didžiojoje saloje, kiti partizanų būriai užėmė pozicijas Paliose ir keliose kitose ežero salose, kad galėtų veikti stambiai ir plaukiojančių salų (kinių) priedangoje nepastebimai pasitraukti.

Pirmiausia įnirtingas mūšis užvirė pelkėje, prie Kiaulyčios upės, čia Dzūkų būrys bandė prasiveržti per Palias į Buktos (Žaliosios) mišką. Veržiantis iš apsupties nelygioje kovoje žuvo penki šio būrio partizanai. Baudėjų būriai vis giliau veržėsi į Palias. Kareiviai, šaudydami pagal komandą, kemsynais ėjo grandine vienas nuo kito per metrą, peržengdami žuvusių saviškių kūnus. Rytinėje Žuvinto ežero pusėje baudėjai valtimis ir plaustais, pagamintais iš Aleknonių kaimo ūkininkų kluonų durų, šaudydami plaukė ežeru salų link. Partizanai, prisileisdami arti, taiklia

granatų ir kulkosvaidžių ugnimi skandino juos į ežero dugną. Mūšis, naktį nutildavęs, ryte vėl atsinaujindavo. Minosvaidžių sviediniai švilpė ežero salų linkaime Vienas sviedinys pataikė į partizanų valtį, kurioje buvo sudėtos maisto atsargos.

Rugpjūčio 6-ąją po pietų keletas sovietų valčių išsikėlė į partizanų apleistą salą. Uždegė palapines, išdaužė indus ir išlipo į plaukiojančią salą, neatlaikiusią svorio ir kartu su baudėjais grimzdusią į ežero dugną. Pasigirdo kareivių panika. Iš gretimos salos taiklia ugnimi juos nutildė J. Lajaus partizanų būrys.

Dėl nuolatinių priešų puolimų išsisklaidė partizanų būriai, nutrūko ryšys su vadovybe. Nebuvo galimybės susisiekti su ryšininkais. Net ir rugpjūčio 11-ąją, kai jau nesigirdėjo šūvių, partizanų būriuose tvyrojo nežinia. Tik rugpjūčio 12 dieną partizano

Lyno tėvas, įsitikinęs, kad sovietai visiškai pasitraukė, tą žinią pranešė partizanams. Susirinkę į Didžiąją salą ir po 6 dienų mūšio ir nežinios, pirmą kartą užvalgę, partizanų būrių vadai ėmė skaičiuoti nuostolius: mūšyje žuvo 12 partizanų.

Laisvės kovotojų kūnai nekinti Alytaus apskrities Simno aikštėje ir užkasti prie arklidžių. 1995 metais Vinco Kubertavičiaus-Jovaro iniciatyva Riečiuose pastatytas žuvusiems atminti paminklas, 2005 metais 60-ųjų mūšio metinių paminėjimo metu atidengtas LGGRTC Atminimo ženklas Aleknonių kaime prie Žuvinto ežero.

Palių–Žuvinto mūšyje NKVD patyrė didelių nuostolių, todėl grandiozinių karinių operacijų šiame regione atsiskaitė, nors pasalas ir atskirų masyvų kvartalų valymą vykdė iki 1953 metų – aktyvios partizaninės kovos pabaigos.

Aldona VILUTIENĖ

Kad laike nepasiklystume

(atkelta iš 1 psl.)

Kotryna Virmauskienė, mano senelė, iš namų išvartiesiems vaikams būtų atnešusi bent duonos ir sūrį. Ar nujautė bedaliai, kad neilgai jie bus kartu?.. Bidva pastatė kopolytėlę septynių artimųjų atminimui – nėra šioje žemėje jų kapų kauburėlių... Tėvas, kančių nualintas, 1946-ųjų pavasarį mirė Vorkutoje, užkastas kartu su kitais kalniais – lageryje kapų juk nespildavo... Kartu su tremtį Komijoje pusmetį teištverusia motina į vieną duobę sumetė, rodos, septynis... Dar po pusmečio bausis išsekimas pakirto vyresnį brolių Antanuką, 1947-aisiais pribagė mažiausiąjį Petriuką, seserėlę Birutę ir brolelį Kostuką, jau visiškai nusilpusį, geidusį užuosti bent duonos kvapą... Žiemą Stasiukas, jo sesutė Elytė bei kiti gyvi likę našlaičiai negiliai užkasė brolių, sesių kūnelius – žvėrys išstapė jų kauliukus, kuriuos atšilus vaikai surinko ir bendrame kape pakasė... Žmonės pasakojo, kad tremties išvengusio (tuo metu buvo išėjęs lankyti tėvo, uždaryto į Telšių kalėjimą) vyriausio brolio Juozo palaikai, pokarį žvyruobėje netoli Kuršėnų buvę „palaidoti“, paskui patekę, regis, į plentą...

Bidva surengė nuostabią kopolytėlės pašventinimo šventę, kurioje, be abejo, dalyvavo ir kopolytėlės autorius buožėniškis Stanislovas Tekorius – šie abu bendravardžiai – aktyvūs, veiklūs Telšių Žemaitijos rinktinės 5-osios kuopos šau-

liai. Į šventę atvyko Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių bendrijos Telšių filialo valdybos pirmininkė Adolfiną Striaukienė ir kiti garbūs svečiai. Šia proga atvykusieji bei vietiniai žemaičiai meldėsi už Bidvų šeimą Vieškėnų parapijos bažnyčioje – šv. Mišias aukojo kunigas Virginijus Palionis. Jis pašventino kopolytėlę, palinkėjo sekti kopolytėlėje „įkurdintos“ šventosios Šeimos – Marijos ir Juozapo – pavyzdžiu išsaugoti darnias šeimas. Per šv. Mišias giedojo Mildos Ulkštinautės vadovaujamas Telšių kultūros centro buvusių politinių kalinių ir tremtinių choras „Tremties aidai“. Choristų giesmės, patriotinės dainos skambėjo ir prie pašventintos kopolytėlės. Stanislovas Bidva prisiminė aną 1945-ųjų liepos 24-ąją – toji skausminga kalba pareikalavo iš jo daug fizinių ir dvasinių jėgų... Viena iš Bidvos dukterų Bronislava didžiavosi laiko audrų nenugalėtu tėvu.

Tegu bylos ši kopolytėlė protu nesuvokiamą Kazimiero ir Petronėlės Bidvų šeimos istoriją. O juk galėjo visi tie septyni laisvėje, taikoje gyventi, laiku žmoniškai mirti, gimtinės kapuose ramiai ilsėtis... Tegu primins keliaujančiam vieškeliu čia parimusi kopolytėlė Kazimiero ir Petronėlės Bidvų kaimynystėje gyvenusių vienuolika anuomet ištremtų šeimų...

**Elena
BORUSEVIČIŪTĖ-
ŠIDLAIUSKIENĖ**

Kaip KGB mane verbavo

Besimokydamas gimnazijoje, iš paskutinės klasės buvau ištremtas su tėvais į Sibirą. Savarankiškai ir neakivaizdžiai pakartoju vidurinės mokyklos kursą ir, eksternu išlaikęs brandos egzaminus, įstojau į Buriatijos–Mongolijos valstybinį pedagoginį Dorži Banzarovo institutą. Negavau bendrabučio ir gyvenau pas neakivaizdininką inžinierių, mokydamaus jį matematikos. Likus keletui mėnesių iki valstybinių egzaminų, gavau paštą šaukimą, kad esu kviečiamas į Vidaus reikalų ministeriją nustatytą dieną. Už neatvykimą – 50 rublių bauda. Atėjus nustatytam laikui, pasiėmiau rožinį ir kalbėdamas jį išėjau. Nuėjęs į nurodytą gatvę ir vietą, neradau jokios ministerijos. Supykau – gal iš manęs kas juokiasi? Tačiau prie manęs priėjo gatvėje laukęs buriatas (gal rusas) ir paklausęs, ar aš atvykau pagal šaukimą, pasakė, kad su manimi nori kalbėti jis. Užsivedė į to namo antrame aukšte esantį kambarį. Ten pradėjo klausinėti: kaip man sekasi mokslas, ką žadu baigęs dirbti. Supratau, kad jis apie mane viską žino: mano pažiūras, net ir tai, kad mano tėvų pasistatytame name (Zaigrajevo rajone) mano motinos pakviestas kunigas (Baikalo žvejys) aukojo šv. Mišias.

Baigęs klausinėti pareiškė, kad man padės likti Ulan Udėje, gauti paskyrimą į gerą mokyklą, o už tai turiu su jais bendradarbiauti. Aš paklausiau, kas tie „jie“. Jis atsakė, kad su KGB, nes esą jie mane mokė. Aš atsakiau, kad mane mokė

valstybė. Kai gerai išlaikydavau egzaminus, gaudavau padidintą stipendiją, kai trūkdavo pinigų, dar užsidirbdavau bemo kydamas neakivaizdininką inžinierių matematikos. Dar norėdavau nueiti į šokius, todėl kraudavau naktimis vagonus, per atostogas dirbau taigoje, tiesiau elektros linijas. Tad ir jo pasakymas, kad jie mane mokė, yra neteisybė.

Jis supykęs pasakė: „Kas ne su jais, tas prieš juos“ (iš Biblijos), ir norėjo kišti ranką į kišenę, kurioje pastebėjau pistoletą. Jo neišsitraukė, tik pasakė, kad aš be jų pagalbos galiu neišlaikyti egzaminų.

Nusiraminęs išsitraukė spausdintą blanką, kuriame buvo parašyta, kad aš esu supažindinamas su padėtimi ir niekam apie šį susitikimą nekalbėsiu, neišduosiu valstybinės paslapties, kad buvau verbuojamas, o jei kam apie tai papasakosiu, remiantis Molotovo, vidaus reikalų komisaro, Baudžiamojo kodekso slapto straipsniu, gausiu penkerius metus kalėjimo. Įrašė mano pavardę ir liepė pasirašyti, kad esu supažindintas.

Kadangi mokslai sekėsi neblogai ir sutariau su dėstytojais, kai kada padirbėdavau laboratorijose, o marksizmą dėstęs buriatas pasakė: „Antonovič, perskaityk K. Markso „Kapitalo“ originalą, tuomet gausi penketą“. Aš „Kapitalą“ su įdomumu perskaičiau, nes Pavežžio berniukų gimnazijoje vokiečių okupacijos metais dėstęs tuo metu buvęs kapelionas Jonas Ragauskas (vėliau parašęs „Ite missa est“) gerai

išaiškino Leono XXIII encikliką „Rerum novarum“ apie krikščioniškąją socialinį mokymą (doktriną), o tėvakas pasakojo, kaip pagal tą doktriną komunizmą statyti norėjo Trockis, kuris 1918 metais kelias valandas kalbėjo aikštėje, užsilipęs ant statinės, keliems tūkstančiams jo besiklausančių žmonių tame mitinge atsitiktinai dalyvavo ir tėtis.

Dėkodamas Švenčiausiajai Mergelei Marijai už pagalbą, kad manęs nenugalėjo kagėbis-tas, patenkintas grįžau namo.

Atėjo valstybiniai egzaminai: iš fizikos gavau penketą, iš matematikos – penketą. Per marksizmo-leninizmo ir filosofijos egzaminą sėdėjo trys egzaminatoriai. Į bilieto klausimus atsakiau, tada vienas uždavė papildomą klausimą: kas yra religija? Atsakiau, kad pagal Marksą – tai liaudies opiumas. Tada paklausė, kokia yra mano paties nuomonė (tikriausiai buvo informuotas apie mano motiną). Atsakiau, kad pagal konstituciją turiu sąžinės laisvę, ir tai yra mano reikalas. Dar uždavė keletą klausimų. Tylėjau. Tuomet pasakė, kad man rašo trejetą, ir aš patenkintas išėjau iš auditorijos. Buvo juoko kursio kam, su kuriais gerai sugyvenau, kad Antonovič, tempęs raudonam diplomui, per filosofijos egzaminą gavo trejetą. Manęs tai negądėjęs metus mokykloje Buriatijoje, grįžau į Lietuvą ir disertaciją apgyniau.

**Doc. dr. Algimantas
BUČIŪNAS**